

Szutórisz úr azt hiszi, hogy az ennek folytán esetleg alakítandó általános turista-egyesületnek „könnyű most már járt úton haladni, a Kárpát-Egyesület volt az úttörő”, akkor nagyon csalódik; azon az úton, melyet a Kárpát-Egyesület „tört”, mi haladni nem akarunk.

S ezzel örökre lezárjuk a magyar turistaság történetének azt a szomorú fejezetét, melynek czíme: A Magyarországi Kárpát-Egyesület központosítása.

Dr. Thirring Gusztáv.

Kirándulás a Zsivány-barlanghoz.

(2 képpel.)

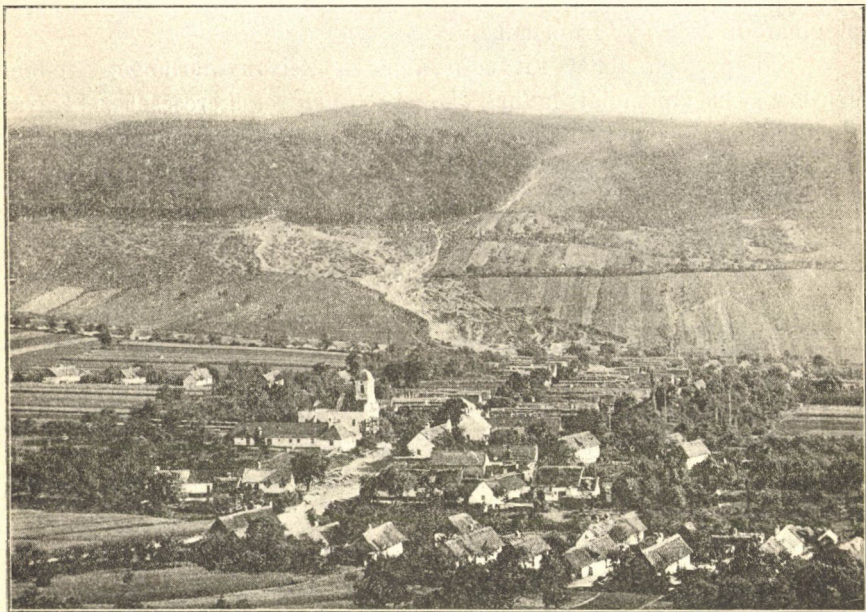
A nyári meleg napokat Pomázon töltvén, gyakran akadt társ, kivel a Pilisi hegyek egyes részleteit megtekintettük.

Ily kellemes és nagyobb szabású kirándulásunk volt augusztus hó 4-én, midőn 8 tagból álló társaság alakult, a Pilis-Szt.-Kereszt környékében levő *Zsivány-barlang*, *Dobogókő* stb. megtekintésére.

Reggel 5 órakor indult el kis társaságunk Pomáizról. Az idő is kedvezett, mert a felkelő nap egy-egy felhő mögött bujkálva, küldte hozzánk sugarait; másrésztől pedig kellemes szellő üdített fel útunkon, melyet a 329 m. magas *Oszoly* hegynek tartva, *Csobánkára* követtünk. Itt Weinzierl Jenő főtanító, amateur-fotografus készülékével útra készen várt bennünket, s a társaság az ő kalauzolása mellett, északnyugotnak tartva, a *Csiribári* hegy mellett, a Schwarzmann-féle erdőbe ért. Ekkor már a nap jobban érte hátunkat, s így jól esett a sűrű, árnyékos erdőben folytatott kirándulás, mely kellemességben mindaddig részesültünk, míg lábaink előtt láttuk elterülni Pilis-Szt.-Kereszt községét. Kiérve a csobánkai erdősegből, leereszkedtünk a nem épen magas hegyről *Pilis-Szt.-Kereszt* községébe. A község fekvésének megítélésére valóban igen találó kifejezés az, hogy: regényes. Mielőtt beléphetnénk magába a községbe, elhaladunk a nevezetes *Szurdok* völgye mellett. A falutól északra látjuk a Dobogókőt, keletre a Hosszú-hegyet, nyugatra a Pilis hegységét a Nagy-Szoplakkal. A községben rövid pihenőt tartva, $\frac{1}{2}$ 9 órakor folytattuk utunkat északnyugat felé, a *Kakashegy* irányában a *Hármasforráshoz* értünk. Jól esett ebből a jéghideg, tiszta, s rendkívül jóízű vízből magunkat felfrissítenünk. Hármas forrásnak nevezik nemcsak e forrás helyét, hanem környékét is, mert 100—150 lépésre egymástól van három szép forrás, melyből a víz

kibugyogva tova csörgedezik s további útjában egymásba folyva a faluban levő malmokat hajtja. Bent a községben kutat nem is láttunk, s mondják, hogy a vizet e források szolgáltatják. Mindenki kora reggel lemegy a malmokhoz, midőn még a víz tiszta, s onnan meríti napi szükségletét.

A *Hármasforrás* közül legjobban az első nyerte meg tetszésünket; nemcsak mert legtisztább volt a vize, de mert igen festői a fekvése. A forrás a föld mélyéből látszik felbugyogni, de hátlapul szolgál egy 2 m. magas sziklatömeg, melynek két oldalán két szép, sudár fa vet

Pilis-Szt.-Kereszt. (Weinzierl Jenő fényképe után.)

árnyékot, mintha őrt állana. A forráshoz könnyen lehet hozzáférni, mert az erdő fái csak 2—3 lépésnyi távolban veszik körül, de árnyékot nyújtanak minden oldalról a hűselő turistának.

Folytatva utunkat, a *Zsivány-barlanghoz* akartunk eljutni s így északkeleti irányt vettünk. Hogy miért akartunk először is ide jutni? azt megmondja a mese. A nép száján forog, hogy IV. Béla királyunk a tatárok elül menekülendő, rejtekhelyet keresett e hegyekben. Legalkalmasabbnak találta az ú. n. *Zsivány-barlangot*, mert az erdő mélységében el volt rejtve, magasságánál és a sziklák különös alkotásainál

fogva pedig a védelemre czélszerűnek mutatkozott. IV. Béla állítólag huzamosabb ideig rejtőzködött itt, sőt kincseit biztonságba hozandó, elásatta egy szikla türegében. Később azonban már nem tudták a kincset megtalálni, s az még most is ott van. Sok idővel később, hogy mikor, arra a monda már nem emlékezik, valami zsvány-társaság is hallott e kincsekről, s birtokába akarván azt keríteni, vizsgálódás tárgyává tette a sziklatömeget. Kincset ugyan ők sem találtak, de alkalmas búvóhelyet s innen retteggették a közellevő lakosságot. Innen vette e hely a nevét. Mi igaz mindezekből, nem tudhatjuk, de tény az, hogy még csak néhány évvel ezelőtt is akadtak emberek, kik a kincs-mesének hitelt adva, kincset mentek keresni. A sziklatömeg pedig megmaradt *Zsvány-barlang*nak.

Elképzelhető tehát kíváncsiságunk a Zsvány-barlangot illetőleg s kitartó buzgalommal láttunk hozzá a hely felkereséséhez. Kaván Boldizsár úr, a pilis-szt.-keresztí nyug. tanító, vezetett bennünket sűrűbbnél sűrűbb bozóton keresztül. Végre déli $\frac{1}{2}$ 12-kor nagy nehezen áthatoltunk egy sűrű, lombos erdő részleten, a hol völgybe érve, felséges látvány tárult szemeink elé.

A Zsvány-barlang a maga teljes, meglepő szépségében s érdekességében állt előttünk. Meggyőződünk, hogy sokkal nagyobbyszerű ez a sziklatömeg, mintsem képzeltük volna. Az egész egy hatalmas bástyanak tűnik elő, vastag, széles kiálló részek, váltakozva keskenyebb hegyes alkotásokkal. Első gondolata volt Weinzierl társunknak, honnan lehetne e szép képet megörökíteni, hogyan lehetne legjobban lefényképeznie. Nagy nehezen talált átellenben, bizonyos távolságra egy kis dombot, a honnan az idemellékelt fölvételt eszközölte.

Társaságunk 3 tagja vállalkozott e meredek sziklák megmászására s ők illusztrálják e képen legjobban kicsinységükkel a sziklák magasságát. Mint láthatjuk, hat hatalmas sziklatömeg meredezik ki e képen a hegy oldalából; de van még ezen kívül a képtől jobbra kettő, melyek elkanyarodásuknál fogva nem juthattak a fényképre. A sziklák gyönyörködtető mellékágakat bocsátanak még ki lejjebb, közéjük táján. Van egy sziklarész többek között, a mely tökéletes ottomán alakkal bír, még a fejpárna is megvan egy hatalmas kődarab képviselésében. Ezen pamlag oldalánál egy nagy türeg nyúlik befelé az anyatömegbe, melyből a teljes szélesend daczára, erős és jéghideg szél jött ki. Most átrándultunk a Zsvány-barlang hátsó részéhez s itt hasonlóan mély völgybe jutottunk, melynek átellenben levő oldalán a Zsvány-szikla kisebb s kevésbé regényes alakban, mintha újra előtűnnék, bár ez egy új sziklatömeg.

E mélységben tartottuk déli étkezésünket s pihenésünket, vidám társalgás mellett.

A pihenés után felkerekedve, a Dobogókő felé tartottunk s ezért északnyugati irányt vettünk. Igen kellemes, árnyékos, jó illatú virágos részen mentünk tovább az erdőben. Utunk érdekessége abban állott, hogy nem mentünk seholsem a jelzett utakon, hanem csakis kalauzunk vezetése szerint, sokszor a legrosszabb vagy legmeredekebb részeken. A *Dobogókőre* érve, egyszerre észrevettük egyesületünk jelzéseit, ekkor egy ideig ezekhez tartottuk magunkat, s úgy értünk azon ponthoz is, melyet „*Budapest környéke egyik legszebb pontjának*“ mondanak. És e jelzőben nincs semmi túlzás, mert a kilátás oly igéző, hogy az ember örömeit időzik itt hosszasan. Mi is úgy tettük, letelepedtünk, s táv-

A Zsivány-barlang. (Weinzierl Jenő fényképe után.)

csővel gyönyörködtünk a táj festőiségében. Magunk előtt csaknem szédítő mélység, annak egyik részében a kiemelkedő „*Thürring-szikla*“, távolabb északnyugatnak a dömösi és pilis-maróthi határ. Lassan haladó, gabonával magasan megrakott szekerek sietnek a tarlókról az országútra kijutni; emitt egy-egy nyúl ficszánkoldódik az erdőből kifelé sietve, amott gerliczék turbékolnak; túl a Dunán egy siető vonat dübörgése hallatszik, azaz csak képzeljük, hogy halljuk, pedig távol vagyunk tőle.)* A folyam partján Zebegény község, majd tőle nyugat-

*) Nemesak képzelni kell azt, kedvező időben tényleg felhallatszik a vonat dübörgése. Ez különben nem oly feltűnő; a nyár folyamán volt alkalmunk tapasztalni, hogy a somogyi partról a vonatok dübörgése, sőt fütyte áthallatszik a Balaton taván a zalai hegyekig. Ez pedig 7–8 km. távolság, tehát több mint a Dobogókő távolsága Zebegénytől.

Szerk

nak Szob házai s templomai emelik a kilátás szépségét. Most emeljük magasabbra távesövíünket, ott a Sághegyek között látunk valamit fényleni a nap sugaraiban, mintha magas torony emelkednék kifelé! Ugy van! Mária-Nosztrát látjuk kifogástalanul, a mint belőle temploma büszkélkedő tornyával kimagaslik. Jobbra is, balra is, minden irányban körülötte hegyes, völgyes vidék, hol a szalagként húzódó szántóföldek, tarlók tarkítják a képet. Ezt a képet látni kell, ezt fotografálni nem lehet.

Fényképészünk lebocsájtkozott a mélység egyik oldalára s onnan kísérlette meg a Dobogókőhegyet, melyről már annyit írtak s mely bizonyára másoknak is kellemes kilátást, szórakozást nyújtott, megörökíteni.

Betelve a gyönyörködéssel, folytatni akartuk ugyan még utunkat *Mexikóra*, de szomjúságunk nagy lévén, a *Chilova* forrásnak tartottunk délkeletnek. Csak távolról szemlélhettük a Vaskapu és Élesszikla szépségeit a Pilis hegység lejtőjén. Utközben még megnéztük a klastromkertet, hol az első pálos kolostor volt (1250).

Alapításához, melynek a község is keletkezését köszönheti, a következő monda fűződik, melyet történelmi tény gyanánt emlegetnek.

Eusebius Remete Pál esztergomi apátkanonok volt s elbocsátását kieszközölvén az akkori primástól (1240 körül) vándorbotot vett, s a pilisi hegyek közé vonult, hogy ott a magányban lelkének üdvösségéről gondoskodjék. A Pilishegy oldalában egy hármass barlangot talált, melyet lakhelyül is választott. Később, lassacskán, még hat ily remete csatlakozott hozzá, s úgy 1250-ben remete-társaival kis kápolna építéséhez fogott, s melléje egy igénytelen kolostort állítva, megalapítá hetedmagával a pálos rendet. A kápolna a szent kereszt tiszteletére lett elnevezve, mely körül lassacskán egy-egy család is letelepedett, házakat építettek s lett belőle idővel Pilis-Szent-Kereszt falu.

A jelenlegi klastromkert romjai IV. Béla királyunknak adományozásából keletkezett klastrom romjai. IV. Bélának ugyanis e helyen szép vadászkastélya volt s vadászatok alkalmával rendszeren meglátogatta a hegyekben levő zárdát is, hol pihenőt szokott tartani. Midőn látta, hogy a pálosok nem férnek el szűk helyükön, oda ajándékozta nekik vadászkastélyát, ebből alakították az igazi kolostort, melynek romjai láthatók a mai klastromkertben.

Befejezván kirándulásunkat, este 6 órakor Siederer Sándor szent-keresztí polgár vendégszerető házában pihentünk meg s a megvendégelés után egy élénken emlékezetünkbe zárt kellemes kirándulás emlékével, kocsin tértünk vissza kiindulási helyeinkre.

Moussong Géza.